

مروری کوتاه: چگونه می توان بهره برداری دانش حاصل از پژوهش را از طریق مجلات علوم پزشکی افزایش داد؟

طبق تعریف ترجمان دانش عبارت است از " فرآیند تولید، تبادل و بکارگیری صحیح دانش از نظر اخلاقی، که در سامانه ای پیچیده از برهم کنش ها میان پژوهشگران و مصرف کنندگان پژوهش منجر به ارتقاء سلامت، ارائه محصولات و خدمات موثرتر و تقویت نظام مراقبت بهداشتی می شود" (۱). در واقع منظور از ترجمان دانش این است که نتایج تحقیقات به محل استفاده واقعی خود منتقل شوند. در مطالعه ای که در کشور آمریکا انجام شد مشخص گردید که ۳۰ تا ۴۰ درصد از بیماران درمان موثر را دریافت نمی دارند (۲) و در مطالعه ای که در کشور هلند انجام شد، مشاهده گردید که ۲۰ تا ۲۵٪ بیماران مراقب هایی را دریافت می دارند که نیاز نداشته و حتی مضر می باشد (۳). روش های مختلفی برای تغییر در نحوه عملکرد ارائه دهندگان خدمت وجود دارد و مجلات یکی از مهم ترین منابع اطلاعاتی برای ایشان می باشد (۴) و در عین حال منبعی مهم برای چاپ نتایج تحقیقات محققین است (۵). ولی مجلات در امر رساندن اطلاعات مورد نیاز برای ارائه دهندگان خدمت و پر کردن شکاف موجود میان تحقیقات انجام شده و عملکرد بالینی راه درازی را در پیش دارند. بخشی از علت سرعت کم تطابق عملکرد بالینی با نتایج تحقیقات این است که مجلات در انتشار نتایج تحقیقات به طریقی که بتواند باعث تغییر عملکردهای بالینی شود، موفق نبوده اند (۶). اگرچه کاربردی کردن نتایج تحقیقات امری منطقی است می باشد ولیکن مجلات برای ایجاد این تغییر موقعیت استثنایی را دارا هستند (۶). در واقع مجلات باید توجه محققین را به نحوه استفاده از نتایج تحقیق و مخاطب تحقیق جلب نمایند. نقش مجلات در انتشار نتایج را می توان در سه نوع فرایند شرح داد (۶):

- انتشار (Dissemination alone) که عبارت است از انتقال نتایج به روشی که باعث افزایش آگاهی و تسهیل خواندن مقالات می شود (مانند مجزا نمودن مطالعات علوم پایه از مطالعات بالینی، ارائه مشخص یافته های مرتبط با عملکرد بالینی و بخش های خلاصه موجز برای قراردادن اطلاعات جدید در بستری از اطلاعات گذشته و بیان محدودیت های مطالعه و سئوالات پژوهشی تولید شده توسط تحقیق، ایجاد چهارچوب مشخص برای خلاصه مقاله، چاپ مقالات مروری منظم، همکاری میان مجلات برای تبادل مطالعات کارآزمایی های بالینی به منظور کاهش پراکندگی اطلاعات).
- انتشار فعال (Effective dissemination) که عبارت است از روش هایی که از طریق آن گروه مخاطب از نتایج تحقیقات آگاه شده، آن را قبول کرده و به کار می برند (مشخص کردن کاربرد یافته های تحقیق در عملکرد روزانه ارائه دهندگان با استفاده از ابزارهایی مانند گزارش موارد عملکرد بر اساس شواهد بالینی، آموزش فعال روش های ارزیابی نقادانه مقالات، چاپ توصیه های مبتنی بر شواهد علمی خصوصاً در مجلات تخصصی).
- به کارگیری (Implementation) که عبارت است از فرایندی که تمرکز آن بر افزایش تطبیق شواهد حاصل از تحقیقات با استفاده از تقویت کردن و حمایت مناسب از ایجاد تغییرات در عملکرد بالینی می باشد (مانند تقویت ضرورت بالینی و علمی شواهد به دست آمده و زنده نگهداشتن آن با تکرار آن در شکل های مختلف مانند بخش سردبیر، پیشنهادات و مرور منظم مطالب).

گرچه با توجه به نوع مجله (علوم پایه و علوم بالینی) و تخصص آن روش های مختلفی را برای افزایش ترجمان دانش از طریق مجلات می توان به کار برد، ولی محتوی زیر ساخت آن در همه مجلات مشابه میباشد. در همین راستا طبق پیشنهاد مطالعه ای که تعدادی از مجلات علوم پزشکی و بهداشتی دنیا را بررسی نموده است (۷)، می توان علاوه بر ساختارمند نمودن خلاصه مقالات (به نحوی که شامل مقدمه، روش اجراء، یافته ها و نتیجه گیری باشد)، بخشی را با عنوان "جمع بندی مطالعه" (Overview Box) به مقالات اضافه نمود (که نمونه آن در انتهای مطلب مشاهده می گردد). به این ترتیب هر یک از تحقیقات انجام شده و مقاله چاپ شده قدمی در جهت دستیابی به هدف عمل کردن بر اساس شواهد علمی خواهد بود.

Overview (جمع بندی مطالعه)
مخاطب مستقیم مطالعه حاضر چه افراد و یا گروه هایی می باشند؟
قبل از انجام این تحقیق در مورد موضوع مطالعه شده چه می دانستیم؟
مطالعه حاضر چه اطلاعاتی را به دانش موجود اضافه می نماید؟
آیا بر اساس نتیجه این مطالعه میتوان تغییر عملی در ارائه خدمات اعمال نمود؟ چگونه؟

دکتر بهاره یزدی زاده - دستیار اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران
 دکتر سیدرضا مجدزاده - استاد اپیدمیولوژی، مرکز تحقیقات بهره برداری از دانش سلامت، دانشگاه علوم پزشکی تهران

فهرست منابع

- 1- Canadian Institutes of Health Research. The Knowledge Translation Module for IMHA. www.cihr_irsc.gc.ca 2006
- 2- Schuster MA, McGlynn EA, Brook RH. How good is the quality of health care in the United States? *The Milbank Quarterly* 1998;76(4):517.
- 3- Grol R. Successes and Failures in the Implementation of Evidence-Based Guidelines for Clinical Practice. *Medical Care* 2001;39:1146-54.
- 4- Jones T, Hanney S, Buxton M. The information sources and journals consulted or read by UK paediatricians to inform their clinical practice and those which they consider important: a questionnaire survey. *BMC Pediatrics* 2007;7(1):1.
- 5- Nedjat S, Majdzadeh R, Gholami J, Nedjat S, Maleki K, Qorbani M, et al. Knowledge transfer in Tehran University of Medical Sciences: an academic example of a developing country. *Implementation Science* 2008;3(1):39.
- 6- Aravinthan Coomarasamy HGMPKSK. Medical journals and effective dissemination of health research. *Health Information and Libraries Journal* 2009; 18(4):183-91.

۷- بهاره یزدی زاده، سیما نجات. مداخله برای ارتقای ترجمان دانش پژوهش: چرا و چگونه می توان بهره برداری دانش حاصل از پژوهش را از طریق مجلات علوم پزشکی افزایش داد، مجله ایرانی نظریه پردازی در علوم پزشکی؛ ۱۳۸۸، ۳:۱۹.